

Pikku Myyn Poppikoulu

Kevyen musiikin tyylinmukaisuuksien opettaminen
nuorelle pianistille

Liisa Koskimies

Opinnäytetyö
Marraskuu 2014

Musiikin koulutusohjelma
Kulttuuriala

Tekijä(t) Koskimies, Liisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 02.11.2014
	Sivumäärä 60	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi Pikku Myn Poppikoulu Kevyen musiikin tyylinmukaisuuksien opettaminen nuorelle pianistille		
Koulutusohjelma Musiikin koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Ari Korhonen		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Pikku Myn Poppikoulu on materiaalipaketti aloittelevalle pop/jazz-pianistille. Poppikouluun on koottu eri tyyllilajeja edustavia Sumio Shiratorin säveltämiä kappaleita Muumilaakson Tarinoita animaationsarjasta. Kappaleet on sovitettu Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton laatimien pianon perustaso 1:n vaatimuksiin tähdäten. Jokaisen kappaleen mukana on lyhyt tietopaketti kyseisestä tyyllilajista, sekä harjoituksia tyylin sisäistämiseen liittyen. Pikku Myn Poppikoulu sisältää yhteensä 11 kappaletta aiheinaan valssi, tango, humppa, kansanmusiikki, beat, balladi, kolmimuunteisuus, rocki, pentatoniikka ja blues.</p> <p>Tutkiva tekstiosuus työssä keskittyy peilaamaan materiaalipaketin sisältöä SML:n pianon perustaso 1:n sekä vapaan säestyksen perustaso 1:n tavoitteisiin ja sisältöihin. Lisäksi mukana on raportointia työn etenemisestä, sekä perusteluja sovituksellisista ratkaisuista.</p> <p>Huolellisen läpikäymisen tuloksena selviää, että Pikku Myn Poppikoulu tukee lähes kaikkia tasosuoritusvaatimuksia, joten se olisi mainio lisämateriaali perustaso 1:stä suorittavalle.</p>		
Avainsanat (asiasanat) piano, opetus, tyylinmukaisuus, alkeisoppimateriaali, pianokoulu, muumimusiikki		
Muut tiedot		

Author(s) Koskimies, Liisa	Type of publication Bachelor's thesis	Date 02.11.2014
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 60	Permission for web publication: X
Title of publication Pikku Mynn Poppikoulu Teaching genres for a young pop/jazz pianist		
Degree programme Degree Programme in music		
Tutor(s) Korhonen, Ari		
Assigned by		
Abstract <p>Pikku Mynn Poppikoulu is a pop/jazz-piano teaching material for young beginners. It contains 11 pieces by Sumio Shiratori from a TV-animation called Muumilaakson Tarinoita. Arrangements are made to support the requirements of SML:s piano basic level 1 and free accompaniment basic level 1. There is information and exercises to support assimilating and understanding every genre. All the 11 pieces handles a different subject: waltz, tango, finnish "humppa", folkmusic, ballad, beat, rock, pentatonics, triplet-feel and blues.</p> <p>The focus in the text part of the study is comparing SML:s piano basic level 1 and free accompaniment basic level 1 requirements to compare the content of Pikku Mynn Poppikoulu. The text part also includes a raport about the project and justifications of my decisions in the arrangements.</p> <p>The results of the study indicate that Pikku Mynn Poppikoulu supports almost every requirement in this level achievement. It is a good teaching material when a student is aiming to basic level 1.</p>		
Keywords/tags (subjects) piano, teaching, genres, piano beginners, moomin music		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	2
2 Muumilaakson Tarinoita	3
3 Pianon perustaso 1:n tavoitteet ja sisältö.....	4
3.1 Pianon perustaso 1	4
3.2 Pianon vapaan säestyksen perustaso 1	7
4 Pikku Myyn Poppikoulun sisältö.....	8
4.1 Muumimamman valssi.....	10
4.2 Taikapilviä	11
4.3 Muumipapan tango	12
4.4 Kesäyön tanssit	13
4.5 Lentoon!.....	14
4.6 Nuuskamuikkunen lähtee pois.....	15
4.7 Niisku on vaarassa.....	17
4.8 Nipsun päiväkävely	18
4.9 Laineilla	19
4.10 Retkellä ja Haisuli-blues	20
5 Pohdinta	21
6 Kuviot	24
7 Lähteet.....	25
8 Liitteet	26

1 Johdanto

Olen aloittanut musiikkipedagogin opintoni Jyväskylän Ammattikorkeakoulussa vuonna 2010 pääaineenani pop/jazz-piano. Sitä ennen olin soittanut entisten opettajieni kanssa suurimmaksi osaksi klassista musiikkia. Hyvin pian koulutuksen aloitettuani huomasin, kuinka paljon minulla on kiinniotettavaa muihin opiskelijoihin ihan kevyen musiikin perusasioissakin. Silloin jo harmittelin ja ihmettelin, miksei minulle oltu aikaisemmin opetettu näitä juttuja. Olin kyllä jo vuosien ajan pianotunneilla aina välillä soittanut jazzia ja muuta kevyttä musiikkia, mutta aina pelkästään nuottia lukien, ei ollenkaan analyttisesti tarkastellen. Se on mielestäni väärin oppilasta kohtaan, silloin ei oikeastaan kehity soittajana eikä muutenkaan muusikkona. Siksi olen nyt opetustaipaleeni alusta alkaen pitänyt huolen siitä, että oppilas aina tietää, mitä soittaa. On tärkeää tietää jotain säveltäjästä ja tyylilajista, ja ennen kaikkea hahmottaa miksi joku kappale on juuri tiettyä tyylilajia edustava.

Olen ollut pienestä pitäen Muumi-fani. Niin on myös kummipoikani, jota ilahduttaakseni ajattelin kerran opetella muutaman muumikappaleen. Jaksoja selatessani tajusin, kuinka monipuolista ohjelman taustamusiikki oikeasti on, eri tyylilajeja tuli vastaan roppakaupalla kun ajatuksen kanssa niitä kuunteli. Ajatus oppaasta lähti kytämään silloin, jo kolme vuotta sitten.

Opas sai lopullisen muotonsa keväällä 2014. Sillä on selkeä pedagoginen tavoite kehittää nuoren piano-oppilaan tyylitietoisuutta ja musiikin hahmottamiskykyä. Oppaan käytännöllisyyttä halusin korostaa peilaamalla sisältöä Suomen Musiikkiopistoliiton perustaso 1:n ja vapaan säestyksen perustaso 1:n tavoitteisiin ja sisältöihin.

Lähdemateriaalina kirjaan olen käyttänyt useita eri pianonsoiton ja vapaan säestyksen oppikirjoja, tanssimusiikkikirjoja sekä internetlähteitä mm. Sibelius-

akatemian oppimateriaaleista. Lähinnä komppikaavat ja tyyllilajien historiaan ja faktoihin liittyvät asiat ovat lähdemateriaaleista poimittuja, mutta tarkemmat ohjeet, vinkit ja huomioitavat asiat ovat omia mielipiteitäni omaan soitto- ja opetuskokemukseeni pohjautuen.

2 Muumilaakson Tarinoita

Muumilaakson tarinoita on Tove Janssonin (1914 – 2001) Muumi-kirjoihin pohjautuva suomalais-japanilainen piirrosanimaatio, jossa muumit ja heidän ystävänsä seikkailevat Muumilaaksossa. Janssonin ensimmäinen muumikirja *Muumit ja suuri tuhotulva* julkaistiin vuonna 1945. Kolmas Muumi-kirja *Taikurin hattu* (1948) saavutti suuren suosion kansainvälisesti, ja siitä tulikin Janssonin ja muumien läpimurto.

Animaation takana on tuottaja Dennis Livson (1946 - 2013). Livson oli helsinkiläinen media-alan moniosaaja, joka 1980 –luvulla alkoi määrätietoisesti toteuttaa ajatustaan lastenohjelmasta, jolla on kasvatuksellinen tavoite. Livsonin apuna sarjaa tuottamassa oli Toven veli Lars Jansson. Muumilaakson tarinoita–animaation 104 jaksoa on koottu kahdesta japanilaisesta animesarjasta, jotka on tehty vuosina 1990-1991. Suomessa ohjelmaa alettiin näyttää heti vuonna 1990, ja on siitä lähtien ollut lähes vuosittain Ylen ohjelmatarjonnassa. (Kuka keksi muumimaailman?)

2.1 Muumimusiikki

Animaatiosarjan musiikki on japanilaisen Sumio Shiratorin (s.1948) käsialaa. Shiratori tunnetaan parhaiten juurikin Muumilaakson tarinoihin säveltämästään musiikista, mutta lisäksi hän on tehnyt musiikkia useisiin muihin animaatiosarjoihin. (Sumio Shiratori.)

Muumimusiikki on jostain syystä ollut Suomessa hyvin vaikeasti saatavilla, Muumilaakson tarinoiden soundtrackia ei ole koskaan julkaistu täällä. Suomessa on tehty kymmeniä muumiaiheisia levytyksiä ja nuottikirjoja, mutta alkuperäistä muumimusiikkia ei saa käsiinsä juuri mistään.

Shiratorin säveltämä taustamusiikki on uskomattoman taitavasti tehty tukemaan sarjan tunnelmaa, kuvaamaan hahmoja ja tapahtumia sekä seuraamaan juonenkäänteitä. Musiikki johdattaa monipuolisuudellaan tunnelmasta toiseen, saa katsojan nauramaan ja itkemään, jännittämään ja innostumaan. Juurikin muumimusiikki on kokemusteni mukaan suuri syy siihen, miksi sarja on monelle niin rakas.

3 Pianon perustaso 1:n tavoitteet ja sisältö

Suomen musiikkioppilaitosten liiton perustason tasosuoritusten sisällöt on laadittu Opetushallituksen laatimien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelmaa mukaillen. SML:n tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet on päivitetty viimeksi vuonna 2005. (Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, 2005.) Seuraavaksi käyn läpi hieman pianon perustaso 1:n ja pianon vapaan säestyksen perustaso 1:n tavoitteita. Tavoitteet olen listannut ranskalaisilla viivoilla, ja niistä lihavoituihin olen materiaalia kootessani keskittynyt.

3.1 Pianon perustaso 1

Yleiset tavoitteet

Oppilas:

-löytää luontevan soittotavan

Monet kappaleista vaativat rennon soittotavan, erityisesti oikean rannetekniikan löytäminen on olennaista. Jokaisen tyylin kohdalla on listattu tärkeitä ja olennaisia tyylin luontevaan soittotapaan liittyviä asioita.

- oppii lukemaan helppoa nuottitekstiä

Nuottikirjoitus on selkeää ja helppolukuista, sekä diskantti- että bassoviivastolla on lähinnä yksiäänistä tekstiä. Yksi kirjan tavoitteista on antaa soittajalle valmiuksia sointumerkeistä soittamiseen, joten esimerkin vuoksi mukana on myös aukikirjoitettuja sointuja.

- oppii harjoittelun peruselementtejä: mm. säännöllisyyttä, monipuolisuutta ja itsenäisyyttä

- saa valmiuksia fraseeraukseen sekä tekniisiin ja taiteellisiin perustaitoihin

Tyylinmukaista fraseerausta ja tekniikkaa käydään läpi lähes jokaisessa kappaleessa. Halusin keskittyä etenkin kolmimuunteisuuteen, jota harvemmin tällä tasolla vielä käsitellään.

- kykenee tuomaan esiin kappaleen luonnetta ja tunnelmaa

Kappaleiden luonteet ja tunnelmat vaihtelevat suuresti, ja kirjan tärkein asia onkin pystyä tuomaan kunkin kappaleen ominainen sävy esiin.

- saa valmiuksia uusien sävellysten oppimiseen

Uutta ohjelmistoa on helpompi omaksua, kun kappaleet ovat jo korvalle tuttuja.

- saa valmiuksia ulkoa soittamiseen

Kappaleet ovat rakenteeltaan ja sisällöltään selkeitä ja etenevät luonnollisesti, jolloin myös ulkoa oppiminen käy helposti.

- saa valmiuksia yksinkertaisten musiikillisten rakenteiden hahmottamiseen

Kappaleiden rakenteet ovat hyvin tavanomaisia. Lähes jokaisessa kappaleessa on merkitty rakenteellisia osia, kuten intro, A- ja B-osat. Osassa kappaleista on myös mm. 1. ja 2. maalit sekä segno ja coda-merkinnät.

- *saa ohjausta esiintymiskäyttäytymiseen*

- *saa kokemusta esiintymistilanteista*

- ***saa valmiuksia yhteismusisointiin***

Kaikki kappaleet on tarkoitettu soitettavaksi myös niin, että melodian soittaa yksi soittaja pianolla tai millä tahansa muulla soittimella, ja oppilas säestää kappaleen yhteydessä annettujen ohjeitten mukaan.

- ***rohkaistuu improvisoimaan ja säveltämään***

Pentatoniikan ja bluesin yhteydessä käsitellään improvisointia. Tyylejä esiteltäessä käydään läpi pentatonisia asteikoita ja bluesasteikoita, ja kappaleiden rakenteessa on tilaa improvisoinnille. Pentatoniikan yhteydessä myös rohkaistaan keksimään omia duuri- ja mollipentatonisia melodioita.

- ***kiinnostuu musiikin kuuntelemisesta***

Jokaisen tyylin jälkeen on listattu muutama esimerkki artisteista, joilta voi kuulla lisää kyseisen tyylilajin musiikkia.

- *osaa pitää hyvää huolta soittimesta*

- ***suorittaa vapaan säestyksen perustaso 1:n opinnot pianonsoiton perustason 1 ja 2 opintojen aikana***

Vaikka materiaalin kappaleet ovatkin soolopianolle kirjoitettuja, lähes jokainen osio sisältää tyylinmukaisia vapaan säestyksen ohjeita, ja sillä on hyvin suuri osuus kirjan sisällössä. Tämä tukee mitä parhaiten vapaan säestyksen valmiuksien kehittymistä.

3.2 Pianon vapaan säestyksen perustaso 1

Tavoitteet

Perustaso 1 on kaikille tarkoitettu opintojakso, joka sisältyy pianonsoiton perustason 1 ja 2 opintoihin.

Opintojaksossa tutustutaan vapaaseen säestykseen. Tavoitteena on, että oppilas hallitsee perussykkeen, osaa säestää perustehoilla (I-IV-V7) reaalisointu- ja astemerkeistä sekä tutustuu musiikin kuulonvaraiseen tuottamiseen.

Kappaleisiin on merkitty reaalisointumerkit, jotta oppilas hahmottaisi paremmin harmonioita ja esimerkiksi vasemman käden kulkua, ja pystyisi soveltamaan oppimaansa. Kappale harjoituksineen on aina samassa sävellajissa, jotta soinnut hahmottuisivat paremmin, ja harjoitukset todella auttaisivat kappaleen ja tyylin omaksumisessa. Reaalisointujen oppimiselta ei siis voi välttyä. Bluesille ominaisiin I7, IV7 ja V7 dominanttiseptimisointuihin tutustutaan omassa kappaleessaan, koska ne ovat olennainen osa bluesin harmoniaa.

Sisältö

- Duuri- ja molliasteikkoja murtokolmisointuineen ja kadensseineen. Asteikkoja soitetaan oppilaitoksessa sovittavien ainekohtaisten käytänteiden mukaan siten, että ne tukevat oppilaan kehittymistä ja huomioivat instrumentin erityispiirteet.

Sävellajit kappaleisiin on valittu niin, että ne tukisivat oppilaan kehitystä ja musiikin hahmottamista. Kaikkien osioiden harjoitukset ja itse kappale ovat samassa sävellajissa. Asteikkojen soitosta ei mainita, mutta niitä on helppo ottaa mukaan kappaleen yhteyteen, sillä sävellaji tulee aina selkeästi esille. Sävellajeja käydään läpi kahteen etumerkkiin asti, poikkeuksena c-molli, jossa on kolme alennusmerkkiä.

-Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.

Kappaleet eivät ole etydejä eivätkä etydinomaisia kappaleita, mutta tekniikan eri osaluokkia käsitellään useassa eri kappaleessa.

-Helppoja kappaleita, jotka edustavat eri tyyliä ja tyyliä sekä ovat tempoiltaan ja tunnelmiltaan erilaisia.

Kappaleet edustavat eri kevyen musiikin tyyliä eri aikakausilta, ja ovat tempoiltaan ja tunnelmiltaan hyvin monipuolisia.

-Suomalaista musiikkia.

-Primavista –soittoa.

- Yhteismusiisointia.

- Tutustuminen vapaaseen säestykseen aloitetaan kun oppilaan valmiudet antavat siihen mahdollisuuden. Ohjelmistona käytetään kansan- ja lastenlauluja sekä muuta sopivaa ohjelmistoa.

- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Ks. yleiset tavoitteet.

4 Pikku Myyn Poppikoulun sisältö

Oppaaseen on koottu yksitoista kappaletta tietopaketteineen. Osioista suurin osa käsittelee jotain tiettyä kevyen musiikin tyyliä, mutta kaksi kappaletta perehtyy kevyelle musiikille ominaisiin käsitteisiin. Eri osiot rakentuvat suurilta osin aiemmin opitun päälle ja tukevat toinen toisiaan, kuitenkin soittajan ei ole aivan välttämätöntä käydä kirjaa läpi järjestyksessä.

Tietopaketeissa kerrottu historia ja tyyllivariaatiot ovat hyvin pieniä pintaraapaisuja. En halunnut täyttää opasta faktoilla ja nippelitiedolla, vaan tarkoituksena on esitellä lyhyesti ja ytimekkäästi perusasiat. Halutessaan opettaja voi perehdyttää oppilastaan huomattavasti syvemmälle tyyllilajien maailmaan, jos oppilas on asiasta kiinnostunut tai opettaja kokee sen tärkeäksi.

Kappaleiden alkuihin on merkitty tavoitetempot, näillä metronomilukemilla kappaleiden ominaissävy tulee mielestäni parhaiten esiin. Joissakin kappaleissa vaikeustaso kasvaa kohtalaisen paljon tempon nopeutuessa, joten lukemien noudattaminen ei aina ole ensiluokkaisen tärkeää.

Kappaleiden alussa on myös yhdellä sanalla kuvattu soittotapaa ja äänenvoimakkuustasoa, mutta tarkempia nyansseja kappaleisiin ei ole merkitty. Oppilas voi opettajansa kanssa miettiä kappaleisiin sopivia hienosäädöllisiä asioita, sillä monilta osin sille on jätetty hyvin tilaa. Mm. nyansseja ja fraseerauslinjoja voi opettaja halutessaan vaatia kunkin oppilaan tason mukaan. Olen tehnyt tarkoituksella nuottikuvasta mahdollisimman selkeän ja yksinkertaisen, jotta soittajan olisi helpompi keskittyä löytämään kunkin tyylin perusasiat.

Kaikkiin kappaleisiin on merkitty sointumerkit, ja on suositeltavaa että ne huomioitaisiin vaikka soitetaankin aukikirjoitettua tekstiä. Ennen tähän materiaaliin pureutumista oppilaalla on oltava käsitys kolmisointujen muodostamisesta, sillä sitä ei tässä yhteydessä käsitellä. Ensimmäisestä kappaleesta lähtien käytössä on duuri- ja mollikolmisointuja käännöksineen.

Jokaiseen osioon on liitetty laatikko, jossa on soveltamisedotuksia, hahmottamisharjoituksia taisyventäviä tehtäviä. Niihin on suositeltavaa perehtyä paremman kokonaiskuvan saamiseksi, ja vastaavanlaisia tehtäviä voi keksiä itse lisää.

Sävellajit on valittu lähtökohtaisesti perustaso 1:n vaatimusten mukaan kahteen ylennysmerkkiin ja kahteen alennusmerkkiin asti.

4.1 Muumimamman valssi

Aluksi esitellään *valssi*. ”Muumimamman valssi” oli ensimmäinen kappale jonka päättin ottaa mukaan oppaaseen. Se on hyvin tyypillinen valssi, jossa on keinuva rytmikka ja kauniisti soljuva melodia. Oikealla kädellä soitetaan yksiääninen melodia ja vasemmalla kädellä perinteinen valssisäestys, joka pysyy samanlaisena läpi koko kappaleen. Sävellaji on G-duuri, ja helpot kolmisoinnut pyörivät asteilla I, II, IV ja V.

Valssin esittelyssä on kerrottu hieman sen historiasta ja mainittu erilaisia valssityylejä. Ennen ensimmäistä harjoitusta on sanallisesti kerrottu valssin soittamiseen liittyvästä rytmikasta ja fraseerauksesta, sekä vaihtobasson mahdollisuudesta. (Halonen 2009; Tenni&Varpama 2010.)

Harjoituksena on tavallinen valssikomppi.

The image shows a musical score for a waltz exercise in G major, 3/4 time. The score is divided into two systems. The first system (measures 1-4) features a right-hand melody of quarter notes and a left-hand accompaniment of quarter notes. Chords G and C are indicated above the first two measures. The second system (measures 5-8) continues the pattern with chords Em and D indicated above the first two measures. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

Kuvio 1. Valssikomppi.

Lisäksi esitellään hitaan valssin komppi, ja ”Muumimamman valssia” kehoitetaan kokeilemaan myös tätä komppia käyttäen.

”Muumimamman valssi” on kokonaisuudessaan hyvin selkeä ja yksi oppaan helpoimmista kappaleista. Rakenneosia ei ole merkitty, sillä kappale pysyy kokoajan hyvin samankaltaisena.

4.2 Taikapilviä

Seuraavana oppaassa esitellään *humppa*. Kappaleessa ”Taikapilviä” tulee selkeästi esille humpalle tyypillinen nopea vaihtobasso. Sävellaji kappaleessa on F-duuri ja sointuja on hieman monipuolisemmin kuin valssissa, B-osassa poiketaan sävellajistakin. Kuitenkin käytetään helppoja kolmisointuja kokolailla. Tässä kappaleessa rakenneosat ovat selkeästi A ja B, lopussa vielä lyhyt A-osa, jonka olen nimennyt A²:ksi.

Humpan tietopakettissa tartutaan valssissa jo mainittuun vaihtobassoon.

Takapotkujen kera se on humpansoiton ydin. (Tenni & Varpama 2010; Metsäketo & Rehnström 2011.)

Kuvio 2. Humppakomppi.

Humpan soittaminen on helposti jähmeää ja tönkköä, sillä nopeiden staccatosointujen soittaminen saattaa johtaa siihen, että käsi on jännittynyt. Tärkeää on muistaa kiinnittää huomiota rentoihin ranteisiin ja jänteisiin iskuihin. Humpan yhteydessä mainitsen myös termin *portato*, joka liittyy vasemman käden fraseeraukseen. Portato tarkoittaa soittamista legaton ja staccaton väliltä. Tällä tavalla tulisi soittaa sekä vasemman käden vaihtobasso, että melodian neljäsosanuotit ”Taikapilviä”-kappaleessa.

Humpalle tyypilliset takapotkut eivät tule esille ”Taikapilviä”-kappaleen soolopianosovituksessa, sillä sekä vasen, että oikea käsi soittavat paljon neljäsosanuotteja. Sovellusehdotuksena onkin vaihtobasson soittaminen kahdeksasosanuotteina, mikä lisää kappaleen vaikeusastetta, mutta tuo takapotkut paremmin esille.

4.3 Muumipapan tango

”Muumipapan tango” on kohtalokas *tango*. Kappaleen sävellaji on E-molli, ja sen kaksi sointua ovat sävellajin I:llä ja V:llä asteella. Harmonialtaan kappale on siis edellisiä yksinkertaisempi, jolloin voidaan keskittyä dramaattiseen, jopa liioittelevaan fraseeraukseen. ”Muumipapan tango” on ainoa kappale, jossa on tarkat fraseerausmerkinnät. Kappaleen introna toimii A-osan melodia ilman harmonioita, joten fraseeraukseen keskittymiselle jää hyvin tilaa, ja samalla intro toimii ikään kuin lämmittelynä ennen A-osan alkua. Rakenteeltaan kappale on hyvin yksinkertainen: intro, A-osa ja B-osa, kutakin kahdeksan tahtia eikä kertauksia missään.

Tango-osiossa halusin korostaa erityisesti tasaisen staccato-pulssin tärkeyttä sekä aksentteja. Vasen käsi poikkeaa pohjasäveleltä soinnun kvintille suunnilleen joka toisessa tahdissa. (Hakkarainen 2009; Metsäketo &Rehnström2011.)

Kuvio 3. Tangokomppi.

Valssiosion tapaan myös tangon kaverina on esitelty vaihtoehtoinen komppaustapa, suoraviivaisen eurooppalaisen tangon rinnalla esitellään myös kuubalainen habanera-säestys. Se on muita oppaan kompeja vaikeampi, ja sen opetteleminen ja

soveltaminen ”Muumipapan tangoon” on hyödyllistä siinä tapauksessa, että perinteinen tangoversio on oppilaalle turhan helppo.

4.4 Kesäyön tanssit

Seuraavaksi oppaassa käsitellään *kansanmusiikkia*. Kansanmusiikkiaihetta näkyy hyvin harvoin vapaata säestystä käsittelevissä kirjoissa, mikä on erikoista siihen nähden, että kansanmusiikki kuuluu usein oppilaitosten tasosuoritusten sisältöjen ohjelmistovaatimukseen. Etenkin vapaan säestyksen ohjelmistona suositellaan käyttämään mm. kansanmusiikkia. Kansanmusiikin säestämistä käsittelee mm. Kella Naeslund kirjassaan *Pianokomp: Ackordspel för piano/keyboard (2009)*. Kirja käsittelee kansanmusiikkia eri tahtilajien näkökulmasta, ja esittelee sitten tyylejä, joihin säestystapa sopii.

Kyseisestä kirjasta poimin tasajakoiseen 4/4-tahtilajin kappaleeseen sopivan mukavan pelimannimaisen poljennon (Naeslund, 41). Alun perin kappaleen poljento oli hieman erilainen ja vaihtelevampi, mutta päätin käyttää Naeslundin esittelemää, sillä se toimii mielestäni yleispätevästi monenlaisissa kansanmusiikkikappaleissa.

Kuvio 4. Pelimannipoljento.

Rytmiikan lisäksi tärkeää oli huomioida ”voimasoinnut”, eli soinnut, joissa ei ole terssiä. Voima- eli kvinttisointuja käytetään hyvin paljon kansanmusiikissa. Sointumerkit ovat kuitenkin usein ihan tavallisia kolmisointumerkintöjä, sillä soinnuilla yleensä on olemassa selvä molli- tai duurisävy ja funktio. Sointu saattaa esimerkiksi saada duuri- tai molliterssin melodian sävelistä. Soittajan on tällöin tiedettävä, onko tyylinmukaista käyttää kvinttisointuja, vaikka siihen ei erikseen ohjeistettaisi.

”Kesäyön tanssit” on polkka, hyvin rytmikäs ja vahva kappale, myös yksi oppaan nopeimmista. Ehdottamani tempo (120) on toimiva, mutta kappaleen voi soittaa vieläkin nopeampana. Sävellaji on D-molli ja rakenne onselkeä ABA. Nopeat sointuvaihdokset ja melodian pienet aika-arvot yhdessä nopean tempon kanssa tekevät kappaleesta haastavan. Kappale kehittää teknisiä asioita, kuten sorminäppäryyttä, ja vasemman käden hypyt harjoittavat koko käden, ei pelkästään sormien ja ranteiden käyttämistä, sekä osumatarkkuutta.

4.5 Lentoon!

”Lentoon!” kappaleessa käsitellään *beat*-komppia. Kappale on hyvin monipuolinen ja vaihteleva. Siinä on neljä eri osaa, joissa vuorottelevat nopea vaihtobassosäestys sekä beat-säestys. Kappale on sisällöltään kirjan monipuolisin. ”Lentoon!” on mahtipontinen kappale, joka kulkikin minulla työnimellä ”Sankariralli”. Se kasvaa kasvamistaan ja sen soittamiseen vaaditaan ehdottomasti sankariasennetta.

Beat-osion tietopaketti on hyvin tiivis, siinä esitellään käytetyin beat-komppi (ks. kuvio 5, Tenni&Varpama, 38) sekä lisäksi hieman beatin soittotapaa. Tärkeintä beatissa on vahva $\frac{1}{4}$ -syke sekä määrätietoinen rytmikkyys.

Kuvio 5. Beat-komppi.

”Lentoon!” kappaleessa on paljon omaksuttavaa, osia on useita ja tyyli vaihtelevat. Lisäksi sävellajina on kahden ylennysmerkin D-duuri (aiemmissä kappaleissa on ollut enintään yksi etumerkki) ja kappaleessa on rytmisiä haasteita, esimerkiksi kahdeksasosatriolikuvio toimii siirtymänä osasta toiseen. Näissä kohdissa olen tehnyt sellaisen sovituksellisen ratkaisun, että vasemman käden kuvio pysähtyy triolin ajaksi puolinuotille, jolloin vältytään hankalilta triolin ja tasaisten kahdeksasosien päällekkäisyyksiltä. Lisäksi näissä kohdissa vasen käsi saa aikaa valmistautua toisenlaiseen säestykseen. Kappaleessa on myös paljon kaarilla

yhdistettyjä aika-arvoja, ja yhden tahdin sisällä voi olla puolinuotti ja nopea kuudestoistaosuus. Kappaleen rytmikan opettelussa riittää varmasti tekemistä edistyneemmällekin perustaso 1:n oppilaalle.

4.6 Nuuskamuikkunen lähtee pois

Seuraava aihe on *balladi*. Balladin kohdalla käsittelem lähinnä murtoisointukuvioita, koska olen kokenut ne hyvin tarpeellisiksi sekä itse soittaessani, että opettaessani. Etenkin popballadit ovat olleet hyvin suosittuja omien oppilaitteni kohdalla, ja siksi koen, että on tarpeellista käydä läpi eri tapoja murtoisointukuvioiden rakentamiseen.

Ensimmäinen esittelemäni balladikomppi on Jyrki Tennin ja Jasse Varpaman Vapaa säestys ja improvisointi–kirjasta (2010,120). Tennin ja Varpaman kirjassa kyseinen komppi esitellään nimellä Beat II, mutta mielestäni sitä voi käyttää yhtä hyvin balladikomppina.

Kuvio 6. Balladikomppi 1.

Seuraavaksi on esimerkki hieman rauhallisemmasta balladikomppista, jossa vasen käsi soittaa pitkiä ääniä ja oikea kela kolmisoinnun säveliä alhaalta ylös ja taas alas (ks. kuvio 7). Lisäksi on vielä murtoisointusäestys, jossa soinnun sävelet jakautuvat molempiin käsiin ja kulkevat alhaalta ylöspäin, vasemmalta kädeltä oikealle (ks. kuvio 8). Näiden tarkoituksena on saada oppilas hoksaamaan murtoisointujen mahdollisuudet, keksimään itse uudenlaisia murtoisointusäestyksiä, ja saamaan sanavarastoa ja variaatiomahdollisuuksia balladien soittoon.

Kuvio 7. Balladikomppi 2.

Kuvio 8. Balladikomppi 3.

Itse balladikappale ”Nuuskamuikkunen lähtee pois” ei noudata mitään esitellyistä kompeista. Siinä vasen käsi soittaa murtosointusäestystä, jossa kolmisointujen säveliä kelataan kahdeksasosina ja levähdetään puolinuotin ajaksi soinnun pohjasävelelle. Tämänkin tarkoituksena on antaa esimerkkejä murtosointujen monipuolisuudesta, eikä niinkään esitellä yhtä toimivaa kaavaa, jolla kaikki balladit voisi soittaa. Balladiosiossa on nimenomaan keskitytty oppilaan oman ajattelun kannustamiseen, ja useilla esimerkeillä pyritään antamaan pohja, joista oppilas itse pystyy soveltamaan ja tekemään omanlaisiaan ratkaisuja.

”Nuuskamuikkunen lähtee pois” on kappaleena kohtuullisen helppo. Sen yksinkertainen melodia mahdollistaa erilaisten murtosointusäestysten kokeilun ja variaation. Teema on vain kahdeksan tahdin mittainen, ja kappaleessa se toistuu kaksi kertaa, jotta siihen tulisi tarpeeksi pituutta. Samalla esittelen samalle teemalle kaksi eri säestysmallia, tai oikeastaan yhden mallin ja siitä hieman varioidun version. Pyrin näyttämään esimerkkiä, kuinka pienillä asioilla on merkitystä ja kuinka kappaletta voi viedä eteenpäin ja kasvattaa vain muutaman nuotin muutoksilla.

Kappaleessa ei ole minkäänlaisia rakennemerkintöjä, mutta teemaa voi tietysti halutessaan viedä eteenpäin ja toistaa useammin kuin kaksi kertaa. Sävellajina on A-molli. ”Nuuskamuikkunen lähtee pois” on oppaan ainoa kappale, jossa pedaalin käyttö on suositeltavaa. Pedaalin käyttö kuitenkin taas nostaa kappaleen vaikeustasoa, joten on opettajan harkinnan varassa, vaatiiko hän sitä oppilaaltaan. En ole merkinnyt nuottiin pedaaliin liittyviä merkintöjä, vaan kertonut sanallisesti sen käytöstä tietopaketin yhteydessä.

4.7 Niisku on vaarassa

Sitten siirrytään *rokkiin*. Rock on tyyllilajina sellainen, että sitä harvemmin käsitellään pianismin yhteydessä. Se ei ole ollenkaan tavallisin pianolla soitettava tyyllilaji.

Pop/jazz-pianonsoittoon kuuluu kuitenkin suurena osana bändisoitto, ja bändin kanssa taas on suuremmat mahdollisuudet soittaa rokkia. Bändisoitossa myös piano yleensä vaihtuu sähköisiin kosketinsoittimiin. Mielestäni on järkevää käydä läpi pianon eri mahdollisuuksia ja antaa oppilaalle tuntumaa mahdollisimman monesta eri tyylistä. Moni piano-oppilas onkin innostunut rock-tyylisten kappaleiden soitosta, ja siksi päätin käsitellä aihetta myös oppimateriaalissani.

”Niisku on vaarassa” koostuu rokille tyypillisistä riffeistä, eli lyhyistä toistuvista aiheista, tässä tapauksessa melodianpätkistä. Intron riffiä soitetaan unisonona, eli sama melodia soitetaan molemmilla käsillä eri korkeuksilta. Seuraava riffi muodostaa käytännössä kappaleen ytimen, A-osan, jossa vasen käsi säestää jämäkästi voimasoinnuilla (ks. Kesäyön tanssit). Vasemman käden on tarkoitus säestää hyvin perkussiivisesti, jokaista vahvaa iskua aksentoiden, sillä harmonialla ei tässä tapauksessa ole niinkään merkitystä. Kolmas riffi rauhoittaa kappaletta hieman, siinä sama aihe toistuu ensin oikealla, sitten vasemmalla ja vielä oikealla kädellä. A-osa kerrataan ja kappale loppuu outroon, joka on lähes samanlainen kuin intro. (Moser 2009; Hoffman, Schmeling & The Berklee Faculty 2001.)

Tässäkin kappaleessa on rytmisiä haasteita, melodiassa on pieniä aika-arvoja ja nopeita synkooppeja. Toisaalta kappaleen helppous on se, että suurimmaksi osaksi soitetaan yhtä asiaa kerrallaan, joko vuorotellen tai yhtä aikaa molemmilla käsillä. Tämän kappaleen sävellaji on ainoa, joka poikkeaa perustaso 1:n vaatimuksista. Se toimii parhaiten C-mollissa, jossa on kolme alennusmerkkiä. Mielestäni valitsemani sävellaji ei lisää kappaleen vaikeustasoa.

4.8 Nipsun päiväkävely

”Nipsun päiväkävely”-kappaleessa paneudutaan *kolmimuunteisuuteen*.

Kolmimuunteisuus on vaikea asia selittää lapselle, sillä se on vaikea asia monen aikuisenkin ymmärtää. Se ei tarkoita sitä, etteikö lapsi pystyisi sisäistämään kolmimuunteisuutta. Olen huomannut monen nuoren oppilaan kohdalla, että oppilas pystyy toistamaan kuulemiaan kolmimuunteisia rytmejä, sekä improvisoimaan kolmimuunteisesti fraseeraten, kun säestys on kolmimuunteinen. Eivätkä he edes ole huomanneet, että mitään erikoista tapahtuu. Kolmimuunteisuus on kuitenkin hyvin luonnollinen fraseeraustapa, eikä siitä välttämättä tarvitse tehdä vaikeasti ymmärrettävää asiaa selittämällä sitä perinpohjaisesti. Olen kirjassa pyrkinyt siihen, että kolmimuunteisuuden käsite esitetään mahdollisimman yksinkertaisesti, kuitenkin niin, että ero tasajakoisen ja kolmimuunteisen välillä on selvä.

Nuottiesimerkkinä asiasta on seuraavanlainen sykkeen jakautumisen rytmien vertailu:

Kuvio 9. Kolmimuunteisuus.(Backlund 1983, 48.)

Triolipohja on kolmimuunteisuuden perusta, mutta se voi olla monelle lapselle vaikea ymmärtää. Tehtäväosiossa on vinkkinä tavut duu-pa, duu-pa tavallisen ti-ti, ti-ti:n sijaan. Näitä hokien voi soittaa helppoja, esimerkiksi vierekkäisten sävelten kahdeksasosakulkuja, tai muita melodisesti helppoja kulkuja vuorotellen tasajakoisesti ja kolmimuunteisesti. Lisäksi mielestäni loistava keino musiikillisten asioiden hahmottamiseen on liike.

Kolmimuunteisuutta voi kokeilla mm. vertaamalla tasajakoista hölkkää ja kolmimuunteisia laukkahyppyjä. Näiden avulla kokee ja tuntee rytmikan eron kehossaan, jolloin myös soittaminen juuri saadun kokemuksen kautta luonnistuu helpommin.

”Nipsun päiväkävely”-kappaleessa on tarkoitus keskittyä lähinnä oikean käden rytmikkaan. Vasen käsi soittaa hidasta vaihtobassoa, ja rakenne on selkeä ABA, jolloin jää tilaa keskittyä

oikeaan käteen. Melodian rytmiiikka on suhteellisen selkeä, mutta välillä on esimerkiksi kaaritettuja aika-arvoja, jolloin kolmimuunteisuuden kanssa saa olla erityisen tarkkana. Tehtäväosiossa onkin pyydetty merkitsemään nuottiin eri väreillä pitkänä ja lyhyenä soitettavat sävelet. Etenkin vaikeampien rytmien kohdalla se varmasti kannattaa. (Joutsenvirta & Perkiömäki 2007.)

4.9 Laineilla

Seuraavana on vuorossa *pentatoniikka*. ”Laineilla”-kappale on yksi oppaan helpoimmista. Se rakentuu lähes kokonaan A-mollipentatonisen asteikon pohjalle, jolloin kyseinen asteikko varmasti jää soittajan mieleen. Tehtäväosiossa pyydetään miettimään, onko kappale duuri- vai mollipentatoninen, ja missä kohdissa se poikkeaa kyseisestä asteikosta. Otin tämän kappaleen kirjaan mukaan selkeytensä vuoksi, sillä tästä todella hahmottuu pentatoniikka käytännössä - se ei ole pelkästään viisisävelinen asteikko, vaan sen pohjalta on sävelletty kokonainen kappale.

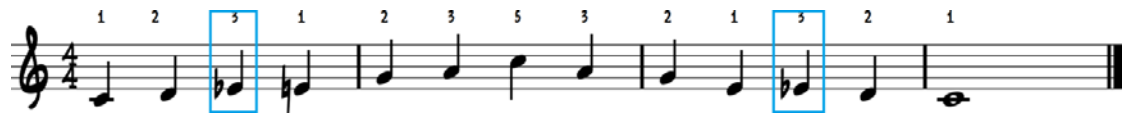
Pentatoniikka -otsikon alla esitellään C-duuri- ja A-mollipentatoniset asteikot, jotka toimivat rinnakkaisina ”sävellajeina” aivan kuten tavalliset duurit ja mollitkin. (MuTe – musiikin teoriaa webissä 1998.) Pentatonisia asteikoita voi halutessaan kokeilla rakentaa oppilaan kanssa muistakin sävellajeista, varsinkin jos oppilas on jo soittanut asteikoita ja hänellä on sävellajitietämystä jonkin verran.

”Laineilla” -kappaleeseen ei ole merkitty sointumerkkejä, koska myös vasen käsi soittaa melodista, pentatonista linjaa. Tämän kappaleen kohdalla tärkeinä oli mielestäni keskittyä nimenomaan pentatonisen asteikon hahmottamiseen, joten soinnut eivät tällä kertaa ole niin merkityksellisiä.

Kappale on mollipentatoninen, eli duuripentatoninen asteikko jää vähemmälle huomiolle. Siksi tehtäväosiossa on kehoitettu keksimään omia pentatonisia melodioita. Etenkin duuripentatonisiin kannattaa keskittyä kyseisessä tehtävässä, jotta sekin sävelikkö hahmottuisi.

4.10 Retkellä ja Haisuli-blues

Loput oppaasta käsittelee *bluesia*. 12-tahdin blueskierto esitellään sointuastein ja reaalisoitumerkein (Tenni ym., 96). Lisäksi F-avaimelle on kirjoitettu sointuhajotukset. Aluksi blueskiertoa voi tapailla esimerkiksi niin, että oppilas soittaa kirjoitetut sointuhajotukset ja opettaja improvisoi bluesmelodioita. Näin oppilas saa tuntumaa bluesin tunnelmasta, jolloin on helpompi lähteä itse kokeilemaan bluesimprovisointia. Blueskierron jälkeen on esitelty C-duuribluesasteikko.

Kuvio 10. C-duuribluesasteikko.

Bluesasteikko on melkein samanlainen, kuin pentatoninen asteikko - siihen lisätään vain yksi sävel, ns. bluenote, joka on nuottikuvassa laatikoitu. Bluenote on duurissa alennetulla kolmannella asteella, eli C-duurissa sävel on Eb. (Tabell 2009.)

”Retkellä” - blues voi olla nuottina aluksi vaikean näköinen, sillä siinä on paljon tilapäisiä etumerkkejä. Etumerkit ovat lähinnä kromaattisten kulkujen yhteydessä, eli ei ollenkaan vaikeita soitettavia. Ensimmäisessä A-osassa on improvisaatiopohjainen melodia, jonka voi halutessaan korvata helpommalla, tai jättää kokonaan pois ja edetä introsta suoraan A2-osaan.

Improvisointi olisi rakenteellisista ratkaisuista huolimatta tärkeää liittää kappaleeseen. Vasemmalla kädellä on suhteellisen haastava bassolinja, jonka voi improvisoidessa jättää pois ja korvata annetuilla sointuhajotuksilla, tai vaikka soinnun perussävelillä. Bluesin ydin on improvisoinnissa, joten mieluummin opettajan tulisi pelkistää soitettava materiaali tarvittavan helpoksi, kuin jättää improvisointiosuus väliin.

”Haisuli-blues” on kirjan viimeinen kappale. Sen tietopaketti jatkaa bluesin käsittelyä mollibluesiin ja rakenteellisiin variaatioihin. Tärkein asia ”Haisuli-blues”-kappaleessa on oppia hahmottamaan mollibluesasteikko sekä huomata rakenteellinen ero 12-tahdin blueskaavaan, mutta kuitenkin tunnistaa bluesiksi. ”Haisuli-bluesin” rakenteessa on myös haastetta, sillä siinä on 1. ja 2.-maalien lisäksi segno ja coda merkit, joten osien välillä joutuu hyppimään melko paljon. Tämä kaikki vaatii jo kehittyneitä musiikin hahmottamiskykyä.

Pentatoniikka ja bluesosiot liittyvät tiukasti yhteen, sillä on tärkeää hahmottaa asteikoiden yhteys ja suhteellisuus toisiinsa nähden. Siksi sävellajit ovat ”Laineilla” -, ”Retkellä”- ja ”Haisuli-blues” -kappaleissa ja harjoituksissa samoja tai rinnakkaisia.

5 Pohdinta

Tavoitteenani oli tehdä selkeä, ymmärrettävä ja musiikillista hahmotuskykyä kehittävä pianonsoitonopas kevyen musiikin maailmaan. Tavoitteena oli myös tehdä opas tukemaan Suomen Musiikkiopistoliiton perustaso 1:n sisältö- ja tavoitevaatimuksia, ja lähes jokaiseen lueteltuun vaatimukseen oppaassani on vastinetta. Materiaali sopisi siis hyvin perustaso 1:stä suorittavan oppilaan oppimateriaaliksi sellaisenaan, tai jonkin muun materiaalin lisänä.

Mielestäni onnistuin kokoamaan kymmenien kappaleiden joukosta juuri oikeat tukemaan ajatuksiani ja lähtökohtiani. Onnistuin myös tiivistämään suuret asiakokonaisuudet ytimekkäiksi perustietopaketeiksi. Nämä asiat ovat mielestäni tärkeimmät oppaan toimivuuden kannalta.

Joihinkin oppaan ulkoasullisiin asioihin en ole täysin tyytyväinen, esimerkiksi astemerkit blueskaavassa voisivat olla tilavammin ja isommin esillä. Alunperin ajatuksenani oli myös kuvittaa kirja, mutta se jäi lopulta kokonaan pois. Ehdin tehdä muutaman piirroksen, mutta totesin kuvittamisen olevan liian suuritöinen ja aikaa vievä työvaihe.

Ongelma oppaan kanssa voi olla löytää oppilaita, joilla on sopiva ikä/taso-suhde. Kuusivuotiaille kappaleet ovat liian haastavia, ja yksitoistavuotiaalle Muumit saattavat aiheena olla liian lapsellisia.

Kappaleiden valinta oppaaseen oli työn ensimmäinen ja pitkäkestoinen vaihe. Valinnanvaraa oli niin paljon, ja kun työn tavoitteet eivät vielä olleet niin selkeästi mielessä, oli aluksi hankala hahmottaa, mitkä ratkaisut olisivat fiksuimpia. Lopulta päädyin pitkälti niihin kappaleisiin, joihin ihan ensimmäisenä tartuin. Seuraavaksi alkoi transkriptioiden ja sovitusten teko. Siinä haastavinta oli sävellajien valinta ja tarpeeksi pelkistetyt sovitukselliset ratkaisut.

Ennen oppaan tekemistä en ollut käyttänyt nuotinnusohjelmia juuri pakollisia tehtäviä enempää, vaan kirjoitin aina tarvittavat nuotit käsin. Nyt hallitsen Sibelius7-ohjelman melko hyvin, ainakin huomattavasti aiempaa paremmin. Nuottien puhtaaksikirjoittaminen ja muokkaaminen uudelleen ja uudelleen vei aikaa, mutta toisaalta tavoite vahvistui entistä selkeämpänä mielessäni, mitä enemmän pikkuasioihin pureduin. Nuottien viimeistelyn ohella aloin kirjoittamaan tietopakettitekstejä. Se vaati perehtymistä lähteisiin - kymmeniin eri pianonsoitonoppaisiin, kevyen musiikin yleisteoksiin ja musiikinopetuksen nettisivuihin. Niistä poimin tärkeimpiä faktoja, otin mallia harjoitusten laatimiseen sekä oppaan ulkoasuun.

Viimeinen vaihe opinnäytetyöstä oli tämä teksti, joka eteni kaikkeen muuhun työhön nähden yhdessä hujauksessa. Mietin pitkään aiheen rajausta, ja olen nyt tyytyväinen ratkaisuuni. Otin tarkasteltavakseni SML:n perustaso 1:n tavoitteet ja sisällön, joihin peilasin Pikku Myyn Poppikoulun sisältöä. Ajattelin aluksi myös vertailla opasta käytetyimpiin pianokoulukirjoihin, mutta silloin työ olisi karannut käsistä.

Pikku Myyn Poppikoulun tekeminen on ollut todella opettavaista. Uskon, että olen kehittynyt pedagogina huomattavasti tämän prosessin aikana. Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen opinnäytetyöhöni. Saan oppaasta hyvän materiaalin omaan opetuskäyttöön, ja toivon että myös oppilaat siitä pitävät ja kokevat sen

hyödylliseksi. Töitä olen oppaan eteen paiskinut todella paljon, ja uskon, että se on ollut ehdottoman kannattavaa.

6 Kuviot

Kuvio 1. Valssikomppi.....	10
Kuvio 2. Humppakomppi.....	11
Kuvio 3. Tangokomppi.....	12
Kuvio 4. Pelimannipoljento.....	13
Kuvio 5. Beat-komppi.....	14
Kuvio 6. Balladikomppi 1.....	15
Kuvio 7. Balladikomppi 2.....	15
Kuvio 8. Balladikomppi 3.....	16
Kuvio 9. Kolmimuunteisuus.....	18
Kuvio 10. C-duuribluesasteikko.....	20

7 Lähteet

- Backlund, K. 1983. Improvisointi pop/jazzmusiikissa. Helsinki: F-Kustannus Oy.
- Hakkarainen, A. 2009. Piano soikoon! – Vapaan säestyksen aakkoset. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Halonen, P. 2009. Pianovapari.com – Oppikirja 1. Kempele: MeSTRADA Oy.
- Hoffman, R., Schmeling, P & The Berklee Faculty. 2001. Berklee Practice Method, Keyboard – Get Your Band Together. Boston: Berklee Press.
- Joutsenvirta, A., Perkiömäki, J. 2007. Sibelius-Akatemia. Musiikinteoria 1 – rytmi. Viitattu 19.6.2014. <http://www2.siba.fi/muste1/index.php?id=47&la=fi>.
- Kuka keksi Muumimaailman? Dennis Livson. Viitattu 12.8.2014. http://www.muumimaailma.fi/fi/muumimaailma/dennis_livson.
- Metsäketo, M., Rehnström S. 2011. Komppia ikä kaikki – tanssimusiikin käsikirja. Helsinki: SelvätSäveletOy.
- Moser, J. 2009. Discovering Rock Piano vol.2. Lontoo: Schott Music Ltd.
- MuTe - musiikin teoriaa webissä. Pentatoniset eli viisisäveliset asteikot. 1998. Viitattu 18.6.2014. <http://www15.uta.fi/arkisto/mustut/mute/ast02.htm>
- Naeslund, K. 2009. Pianokomp – Ackordspelför piano/keyboard. Värnamo: Notfabriken Music Publishing AB.
- Sumio Shiratori. Viitattu 12.8.2014. http://en.wikipedia.org/wiki/Sumio_Shiratori
- Suomen musiikkioppilaitosten liitto ry, 2005. Piano – tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet. Perustaso 1 ja Vapaan säestyksen perustaso 1. Viitattu 20.9.2014. <http://www.musicedu.fi/easydata/customers/musop/files/tasosuoritukset/suomi/piano2005.pdf>.
- Tabell, M. 2007. Sibelius-Akatemia. Afroimpro. Pop/rock- tyyli, Blues. Viitattu 18.6.2014. <http://www3.siba.fi/afroimpro/poprocktyyli>
- Tenni, J., Varpama, J. 2010. Vapaa säestys ja improvisointi. Helsinki: Otava.

8 Liitteet

Liite 1 – Pikku Myyn Poppikoulu

PIKKU MYYN

POPPIKOUL

U

Oppaan käyttäjälle:

Tämän kirjan tavoite on kehittää nuorten pianistien tyylietietoisuutta pop/jazz- musiikin saralla. Oppaassa esitellään tavallisimpia kevyen musiikin tyyllilajeja valssista bluesiin, sekä muutama tärkeä käsite, kuten kolmimuunteisuus, omana osionaan. Jokainen tyyllilaji on esitelty lyhyine historiakatsauksineen, tyylipiirteineen, harjoituksineen ja soittoteknisiä seikkoja huomioon ottaen, jotka konkretisoituvat tyyliin liittyvässä kappaleessa. Soittajan tarkoitus on perehtyä tyyliin, poimia kustakin olennaisimmat asiat ja huomioida ne kappaletta soittaessaan – siis ymmärtää, mikä tekee esimerkiksi ”Muumipapan tango” - kappaleesta juuri tangon.

Esittelyihin kuuluu myös kullekin tyyllille sopivat vapaasäestysmallit. Kaikki kappaleet voidaan, ja on suositeltavaa, soittaa myös kahden soittajan voimin niin, että toinen säestää ja toinen soittaa melodian. Tyylistä jää siten kokonaisvaltaisempi käsitys soittajalle.

Jokaiseen tyyllilajin esittelyosioon kuuluu laatikko, jossa on muutama tehtävä kappaleeseen tai harjoituksiin liittyen. Niiden tarkoitus on perehdyttää soittajaa vieläkin paremmin kyseisen tyylin soittamiseen, pystyä soveltamaan oppimiaan asioita, käyttämään omaa luovuuttaan, ajattelu- ja hahmotuskykyään.

Oppaaseen on koottu japanilaisen *Sumio Shiratorin* säveltämiä kappaleita *Muumilaakson tarinoita*- televisiosarjasta. Sarjaa varten tehty taustamusiikki on hyvin monipuolista nimenomaan pop/jazz- muusikon näkökulmasta, ja ajattelin hyödyntää mahtavia ja hyväntuulisia kappaleita nyt oppimateriaalina. Olen sovittanut kappaleet palvelemaan tätä tarkoitusta parhaalla osaamallani tavalla. Tavoitteeni oli saada aikaiseksi toimivaa soolopianomateriaalia, joka toisi esiin kullekin musiikkityylille ominaisia piirteitä luonnollisella ja selkeästi hahmotettavalla tavalla. Kappaleet ovat suunnilleen perustaso 1:n vaatimustasoa, osa hieman vaikeampia. Suosittelen kirjaa alakouluikäisille soittajille.

Muumimusiikki on tuttua ja tunnerikasta suurelle osalle suomalaisia lapsia ja aikuisia, ja vuosi toisensa jälkeen nuo kappaleet saavat hymyn huulille!

Liisa Koskimies

SISÄLTÖ

Valssi — Muumimamman valssi

Humppa — Taikapilviä

Tango — Muumipapan tango

Kansanmusiikki — Kesäyön tanssit

Beat — Lento!

Balladi — Nuuskamuikkunen lähtee pois

Rokki — Niisku on vaarassa

Kolmimuunteisuus — Nipsun päiväkävely

Pentatoniikka — Laineilla

Blues osa 1 — Retkellä

Blues osa 2 — Haisuli—blues

JAKSOT

LÄHTEET

Valssi

Valssi on alun perin Itävallan Wienissä syntynyt tanssi – ja musiikkityyli. Se on suosituin paritanssi eurooppalaisessa kulttuurissa. Valssityylejä on useita, esimerkiksi hidas valssi, jazz-valssi ja wienervalssi. Erilaiset valssit eroavat toisistaan eniten tempon ja rytmikan suhteen, mutta kaikki ovat kuitenkin kolmijakoisia.

Valssin perusrytmi on kevyesti kulkeva, mutta silti jäntevä. Valssin tulee soljua laulavasti eteenpäin, mikä tulee muistaa etenkin melodiaa soittaessa.

Valssin perusta on keinuva $\frac{3}{4}$ -rytmi. Komppaa valssia siten, että vasen käsi soittaa soinnun pohjasävelen, ja oikea käsi koko soinnun. Vasemman käden bassoääni soi pitkänä (keskimmäinen viivasto) ja oikean käden soinnut staccatona, tai 2. isku staccatona ja 3. pitkänä (hum-pa-paa). Kun samaa sointua on useamman, kuin yhden tahdin verran, voit ottaa mukaan vaihtobasson, jolloin vasen käsi vuorottelee soinnun pohjasävelen ja kvintin välillä (alin viivasto).

The musical score is written for piano in G major and 3/4 time. It consists of two systems of four measures each. The first system begins with a G chord in the right hand and a bass note in the left hand. The second system begins with a C chord in the right hand and a bass note in the left hand. The third system begins with an Em chord in the right hand and a bass note in the left hand. The fourth system begins with a D chord in the right hand and a bass note in the left hand. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

Hidas valssi on tempoltaan hitaampi, ja siihen sopii myös hieman rauhallisempi komppaustyyli.

The musical score is for a waltz in G major, 3/4 time. It consists of two systems of piano accompaniment. The first system has four measures with chords G and C. The second system has four measures with chords Am and D. The melody is in the right hand, and the bass line is in the left hand.

◆ Säestä "Muumimamman valssi" hitaan valssin kompilla!

Kuuntele valsseja: Kulkijan valssi - Tauno Palo (1941), Metsäkukkia - Tapio Rautavaara (1963), Akselin ja Elinan häävalssi (1983), Valssi - Egotrippi (2008).

MUUMIMAMMAN VALSSI

SUMIO SHIRATORI
SOV. LK

♩ = 105

PEHMEÄSTI

Musical notation for measures 1-5. The piece is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked as ♩ = 105 and the dynamics as PEHMEÄSTI. The first system shows measures 1 through 5. Chords G, C, and Am are indicated above the staff. The melody in the right hand consists of quarter notes and eighth notes, while the bass line in the left hand features a steady eighth-note accompaniment.

Musical notation for measures 6-11. This system contains measures 6 through 11. Chords D, Am, D, G, and C are indicated above the staff. The melodic line continues with quarter and eighth notes, and the bass line maintains the eighth-note accompaniment.

Musical notation for measures 12-16. This system contains measures 12 through 16. Chords D, G, and D are indicated above the staff. The piece concludes this system with a double bar line and repeat dots.

Musical notation for measures 17-20. This system contains measures 17 through 20. Chords G and C are indicated above the staff. The melody and bass line continue as in the previous systems.

Musical notation for measures 21-24. This system contains measures 21 through 24. Chords D and G are indicated above the staff. The piece ends with a final double bar line.

Humppa

Humppa on kehittynyt 1900-luvun alkupuolella jazzista ja foxtrotista. Sitä kutsuttiin Suomessa alun perin jatsiksi tai haitarijatsiksi, ja käsite "humppa" syntyikin vasta vuonna 1958 tyylille ominaisesta poljennosta, joka korostaa takapotkuja (ump-pa, ump-pa). Humppa on humoristista, iloista ja nopeaa tasajakoista tanssimusiikkia.

Humppa-käsitteeseen kuuluu saumattomasti vaihtobasso, eli soinnun perussävelen ja kvintin vuorottelu. Humppakomppi rakentuu vasemman käden vaihtobassosta ja oikean käden takapotkuista.

Soittaessasi humppaa muista pitää ranteesi joustavina, mutta iskut tarkkoina. Vasen käsi ei soita legatoa eikä staccatoa, vaan niiden välimuotoa *portato*. Säestettäessä oikean käden takapotkut saavat olla reilusti staccatoja. Älä käytä pedaalia.

- ◆ Säestä Taikapilviä -kappale humppakompilla!
- ◆ Näppärille sormille lisähaastetta: soita Taikapilviä -kappaleen vasen käsi kahdeksasosina, edelleen siis pohjasäveltä ja kvinttiä vuorotellen — saat mukaan myös takapotkut!

Kuuntele humppaa: Tulipunaruusut - Usko Kemppi (1930), Suutarin tyttären pihalla - Reino Helismaa (1948) Kankkulan kaivolla - Humppa-Veikot (1958), Lappeenrantaan - Erkki Junkkarinen (1977), Olen poika pohjoisen - Lasse Hoikka & Souvarit (1980).

TAIKAPILVIÄ

♩ = 158
LEIKKISÄSTI

SUMIO SHIRATORI
Sov. LK

INTRO F A F C

MEASURES 1-5

PED. _____ ^ PED. _____ ^

6 F C F C F

MEASURES 6-10

11 B A Dm A Dm

MEASURES 11-14

15 C F G C

MEASURES 15-18

19 A2 F C F C F

MEASURES 19-22

Tango

Tangon on kotoisin latinalaisesta Amerikasta. Alkuperäinen argentiinalainen tango on eläväistä, jännitteistä ja tunnetiloja rohkeasti ilmaisevaa. Eurooppalainen (ja suomalainen) tango taas on suoraviivaisempaa, jämään tasaista ja hieman marssin tapaista.

Tangolle tyypillistä on terävä rytmikkyys ja jämät aksentit.

Musical notation for a tango piece in 4/4 time. The piece is in the key of D major (one sharp). The notation shows a piano accompaniment with chords in the right hand and a melodic line in the left hand. The chords are Em, Am, and 87. The tempo marking is 87.

Tasainen staccato – pulssi on tangorytmin perusta. Tyypillinen aksentti neljännen iskun jälkimmäisellä kahdeksasosalla voidaan soittaa noin joka toiseen tahtiin siten, että vasen käsi käy soinnun kvinttisävelellä, ikään kuin ottaen vauhtia seuraavaan sointuun.

Tango on usein kohtalokkaan mollivoittoista.

Kokeile myös kuubalaista habaneraa, josta suomalainenkin tango on kehittynyt!

Musical notation for a habanera piece in 4/4 time. The piece is in the key of D major (one sharp). The notation shows a piano accompaniment with chords in the right hand and a melodic line in the left hand. The chords are Em and 87. The tempo marking is 87.

◆ Soita Muumipapan tangon vasen käsi habanera-säestyksellä!

Kuuntele tangoa: Satumaa - Reijo Taipale (1962), Täysikuu - Olavi Virta (1953), Pieni sydän - Laila Kinnunen (1965), Illan viimeinen tango - Eino Grön (1959).

MUUMIPAPAN TANGO

♩ = 86

SUMIO SHIRATORI

N.C.

SOV. LK

Measures 1-4 of the piano score. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The music is in a tango style with a steady eighth-note accompaniment in the bass and a more melodic line in the treble.

Measures 5-8 of the piano score. The accompaniment continues with eighth notes, and the melody features some syncopation and grace notes.

Measures 9-12 of the piano score. Measure 9 is marked with a boxed 'A' and the chord Em. Measure 10 has a 'B' above it. Measure 12 has an Em chord above it.

Measures 13-16 of the piano score. Measure 13 has a 'B' above it. Measure 15 has an Em chord above it.

Measures 17-20 of the piano score. Measure 17 is marked with a boxed 'B'. Measure 18 has a 'B' above it. Measure 20 has an Em chord above it.

Measures 21-24 of the piano score. Measure 21 has an Am chord above it. Measure 22 has a 'B' above it. Measure 24 has an Em chord above it.

Kansanmusiikki

Kansanmusiikki ei sinänsä ole yksittäinen tyyli, vaan kokonainen genre. Siihen kuuluu useita tyyliä, esimerkiksi jenkka, polkka ja masurkka, sekä kullekin maalle omanlaisia perinnesävellyksiä. Kansanmusiikkiin liittyy myös vahvasti perinteiset tanssit.

Tahtilaji ja tempo määrittävät eniten kansanmusiikkityylejä: $\frac{3}{4}$ -tahtilajin tyyliä ovat mm. masurkka, polska ja menuetti. $\frac{2}{4}$ tai $\frac{4}{4}$ tahtilajien tyyliä ovat mm. jenkka, polkka ja sottiisi. Tyyleissä on paljon yhtäläisyyksiä, ja niitä helposti sekoitetaan toisiinsa.

Tasajakoisiin kansanmusiikkityyleihin sopii joskus humppamainen soitto. Kuitenkin, jos kappaleeseen halutaan tietynlaista perinteistä pelimannimaista sävyä, voidaan soittaa esimerkiksi seuraavanlaista poljentoa:

Tyylin saavuttamiseksi, jätä ainakin vasemman käden soinnuista terssit kokonaan pois, siis soita vain soinnun pohjasävel ja kvintti. Tällaisia sointuja sanotaan kvintti- tai voimasoinnuiksi, ja ne ovat tyypillisiä juurikin kansanmusiikille, mutta myös mm. rockmusiikille. Kvinttisoinnut voi merkitä nuotteihin 5-numerolla, esim. C5. Kuitenkin usein oletetaan soittajan tietävän, milloin on tyylinmukaista käyttää kvinttisointuja, jolloin nuotissa on aivan tavalliset sointumerkinnät.

Kansanmusiikissa on aina vahva poljento, älä siis käytä pedaalia sumentamaan rytmiä.

Montako eri rytmistä variaatiota löydät ”Kesäyön tanssit” – kappaleen vasemman käden osuudesta?

Kuuntele kansanmusiikkia: Vaiennut viulu- Konsta Jylhä ja Kaustisen Purppuripelimannit (1964), Lokakuun polkka - Heikki Lahti ja Risto Hotakainen (1992), The Homes of Donegal - Séan McBride (1955), Värm ditt blöd - Ulvens döttrar (2004), Lass kicks many - Tradikaali (2014).

KESÄYÖN TANSSIT

♩ = 120

SUMIO SHIRATORI
SOV. LK

1 **A** Dm C7 Dm A7 Dm

5

5 C7 Dm A7 Dm **FINE**

9

9 **B** C Dm F C F C

12

12 Bb F C7 F C

15

15 Bb F C F D.C. AL FINE

D.C. AL FINE

Beat

Beat on tanssi- ja popmusiikin tyylilaji, joka on saanut alkunsa 1940-luvun taitteessa. Riehakasta backbeatia, eli takapotkujen korostamista alettiin käyttää tanssillisuuden helpottamiseksi. Nykyisin käsitettä beat käytetään kuvaamaan hieman erilaista musiikki- ja komppityyliä. Beatkomppia käytetään erittäin paljon iskelmä-, pop-, ja rockmusiikissa.

Beatissa on vahva $\frac{1}{4}$ - poljento, pianistin oikea käsi soittaa säestettäessä usein tasaista neljäsosasykettä. Vasemmalla kädellä soitetaan beatkomppia, eli ns. lippukomppia.

The musical notation shows a 4/4 beat pattern. The right hand (treble clef) plays a steady quarter-note accompaniment. The left hand (bass clef) plays a bass line with quarter notes. Chords are indicated above the staff: D, Em, A, and D.

Beatia soitetaan määrätietoisesti, tasaisen rytmikkäästi, ilman pedaalia. Kuitenkin jos beat-kappale on balladimainen, pedaalia voi ottaa harkitusti mukaan.

◆ Missä osissa Lento! -kappaleessa soitetaan beatia?

Kuuntele beatia: Roll 'em Pete - Pete Johnson & Big Joe Turner (1938), Good Rockin' Tonight - Wynonie Harris (1948), The Fat Man - Fats Domino (1949), Downtown - Petula Clark (1964), Telepatiaa - J. Karjalainen (1992).

LENTOON!

♩ = 95

INNOKKAASTI

SUMIO SHIRATORI

SOV. LK

A

D

Bm

Em

Musical notation for measures 1-3 of section A. The piece is in D major and 4/4 time. The right hand features a steady eighth-note accompaniment, while the left hand plays a simple bass line. The chords are D, Bm, and Em.

4

1. A

2. A

Musical notation for measures 4-5 of section A, including first and second endings. The first ending leads back to measure 1, and the second ending concludes with a triplet in the right hand. The chord is A.

6

B

D

Bm

Em

A

Musical notation for measures 6-9 of section B. The right hand has a more active melody with eighth notes, while the left hand continues with a simple bass line. The chords are D, Bm, Em, and A.

10

D

Bm

Em

A

Musical notation for measures 10-13 of section B. The right hand features a triplet in the final measure. The chords are D, Bm, Em, and A.

14

C

D

A

Bm

F#m

Musical notation for measures 14-17 of section C. The right hand has a melodic line with a slur over measures 14-15. The left hand plays a steady eighth-note accompaniment. The chords are D, A, Bm, and F#m.

18

G

D

Em

A

Musical notation for measures 18-21 of section C. The right hand has a melodic line with a slur over measures 18-19 and a triplet in the final measure. The left hand continues with a steady eighth-note accompaniment. The chords are G, D, Em, and A.

22 D D A Em Bm

26 8va G A D Bm Em A D

Balladi

Balladi on alun perin tarkoittanut kertovaa kansanlaulua, laulettua lemменrunoa. Nykyisin balladi -nimitystä käytetään yleisesti puhuttaessa kauniista, rauhallisesta, esimerkiksi rakkausaiheisesta kappaleesta. Balladit liittyvät useaan eri tyylilajiin, on esimerkiksi jazz-, rock- ja popballadeja, joista viimeiseen nyt paneudumme.

Popballadeja voi soittaa loputtoman monilla eri tavoilla, tavallista kuitenkin on soveltaa beatille tyypillisiä soittotapoja, balladi- ja beatkomppeja onkin tavallista yhdistellä niiden samankaltaisuuksien vuoksi.

Balladien sävy on beatia pehmeämpi ja tempo usein hitaampi. Beatista tuttu neljäsosasyke muuttuu balladeissa usein kahdeksasosiin, jolloin myös sointu jaetaan pienempiin palasiin, soitetaan ns. murtosointusäestystä, jossa sointusävelet vuorottelevat jossain tietyssä järjestyksessä.

Musical notation for a ballad in 4/4 time, showing a four-measure phrase. The chords are C, Dm, G, and C. The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody consists of eighth notes, and the bass line consists of quarter notes.

Pianisti voi soittaa murtosointusäestystä kummalla kädellä tahansa; säestettäessä popballadia voit soittaa vasemmalla kädellä pitkiä pohjasäveliä tai beatin lippukomppia, ja oikealla kädellä murtosointukuviota.

Musical notation for a ballad in 4/4 time, showing a four-measure phrase. The chords are Am, Em, F, and E. The melody is in the treble clef, and the bass line is in the bass clef. The melody consists of eighth notes, and the bass line consists of quarter notes.

Voit myös jakaa murtosoinnut molempiin käsiin niin, että soinnun sävelet kulkevat alhaalta ylöspäin, vasemmalta kädeltä oikealle.

Jos soitat oikealla kädellä melodiaa, voit soittaa murtosointukuviota vasemmalla kädellä. Pidä murtosointukuviota silloin selkeänä ja yhtenäisenä, ota mukaan myös pitkiä ääniä.

Muista popballadeja soittaessasi pehmeä kosketus ja legato molemmissa käsissä. Voit myös käyttää pedaalia, mutta se on syytä putsata jokaisen sointuvaihdoksen kohdalla.

◆ Kappaleessa ”Nuuskamuikkunen lähtee pois” on käytetty kahta erilaista murtosointukuviota. Keksi omasi ja kokeile sitä jommankumman tilalle!

Kuuntele balladeja: Someone like you - Adele (2011), Rakkauslaulu - Johanna Kurkela (2010), Jos sä tahdot niin - Hector (1988), Imagine - John Lennon (1971).

NUUSKAMUIKKUNEN LÄHTEE POIS

♩ = 73
HAIKEASTI

SUMIO SHIRATORI
SOV. LK

Am Em F Dm E

5 Am Em F E

9 Am Em F Dm E

13 Am Em F

16 E Am Em

Rokki

Rock eli rokki on kehittynyt 1950-luvulla bluesin, r&b:n, countryn, swingin ja monen muun musiikkityylin vaikutuksesta. Rokkiin kuuluu paljon eri suuntauksia, mm. hard rock, blues rock, funk rock, punk rock ja latin rock. Tavanomaiseen rokkibändiin kuuluu rummut, sähköbasso, sähkökitara ja kosketinsoittimet, rokki ei siis ole sitä perinteisintä pianistin ohjelmistoa.

Rokille ominaista on mahtipontisuus, vauhdikkuus ja räväkkyys.

Pianistin, tai kosketinsoittajan tehtävä rokkibändissä on yleensä soittaa sointuja perkussiivisesti, eli hyvin rytmikkäästi, teräviä melodianpätkiä eli ”riffejä” tai pitkiä sointuja/ääniä eli ”mattoa”.

Voimasoinnut ovat rokissa hyvin yleisiä, sillä voimasoinnut eivät ole duureja eivätkä molleja terssin puuttuessa. Silloin harmonia pysyy avoimena, ja melodia sekä soolot saavat enemmän vapauksia. Riffit ovat myös eräitä rokin tunnusmerkkejä, lyhyet toistuvat aiheet, joista monet rokkikappaleet tunnistaa heti (Deep Purple - Smoke on the water, Black Sabbath - Paranoid, Metallica - Enter Sandman ym.).

Onneksi piano on monipuolinen soitin, ja ilman bändiäkin pääsemme soittamaan rokkipianoa yhdistelemällä näitä edellä mainittuja käsitteitä!

- ◆ Merkitse Niisku on vaarassa — kappaleeseen 1) riffi, 2) perkussiivinen vasen käsi ja 3) matto.
- ◆ Montako eri riffiä löydät kappaleesta?
- ◆ Voit soittaa A- osan alun vasemman käden myös neljäsosina, jolloin soitat siis vain aksentoidut nuotit. Voimasointujen sijaan voit kokeilla myös oktaaveja kummalla rytmillä tahansa!

NIISKU ON VAARASSA

♩ = 85
UHKAAVASTI

SUMIO SHIRATORI
SOV. LK
B⁵

INTRO C⁵ B⁵ C⁵ B⁵

5 A C⁵

7

9 B⁵

13 OUTRO C⁵

Kolmimuunteisuus

Kolmimuunteinen fraseeraus tarkoittaa mm. jazzmusiikille ominaista musiikin rytmistä jäsentelyä. Se on fraseeraustapa, jossa isku jakaantuu niin, että ensimmäinen puolisko on jälkimmäistä pidempi.

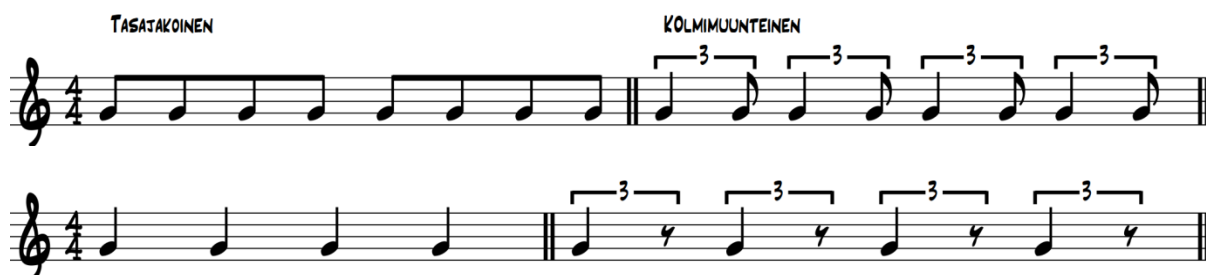
Tasajakoisessa rytmikassa syke jakautuu aina tasan mentäessä pienempiin aika-arvoihin, esimerkiksi kaksi neljäsosanuottia jakautuu neljään kahdeksasosanuottiin. Kolmimuunteisessa rytmikassa syke ei jakaudu tasan, vaan kolmeen osaan.

Kolmimuunteisesti soitettavat kappaleet kirjoitetaan yleensä kuten tasajakoiset, sillä täsmällisesti kirjoitettu kolmimuunteinen nuotti on hankalaa luettavaa. Kolmimuunteisuus ilmoitetaan nuotissa kappaleen alussa esimerkiksi sanoilla swing, shuffle, triplet feel tai merkinnällä $\text{♪} = \text{♪}^3$ ja soittajan on siitä osattava tulkita kappale oikein.

Kolmimuunteisuutta esiintyy paljon jazzissa ja bluesissa, mutta myös pop-musiikissa (Anna Puu – C'est la vie) ja lastenlauluissakin (Valas, Viikonpäivät).

Kolmimuunteisuus vaikuttaa huomattavimmin kahdeksasosanuotteihin. Peräkkäiset kahdeksasosanuotit tulkitaan niin, että ensimmäinen on kestoltaan kaksinkertainen jälkimmäiseen nähden, ja myös painokkaampi. Neljäsosanuotti tulkitaan samanpituisena kuin ensimmäinen kahdeksasosanuotti.

- Ota avuksi kolmimuunteisuuden hahmottamiseen Duu—pa, duu—pa —tavut ti—ti:n sijaan, tai keksi itse joku sopiva sana tähän keinuvaan rytmiin!
- Kokeile hahmottamista liikkuen, vertaa hölkkää (tasajakoinen) laukkahyppyihin (kolmimuunteinen)!
- Merkitse Nipsun päiväkävelyn pitkänä soitettavien kahdeksasosanuottien alle siniset viivat, ja lyhyenä soitettavien alle punaiset viivat!

NIPSUN PÄIVÄKÄVELY

♩ = 110

SUMIO SHIRATORI
Sov. LK

4 A G C D G

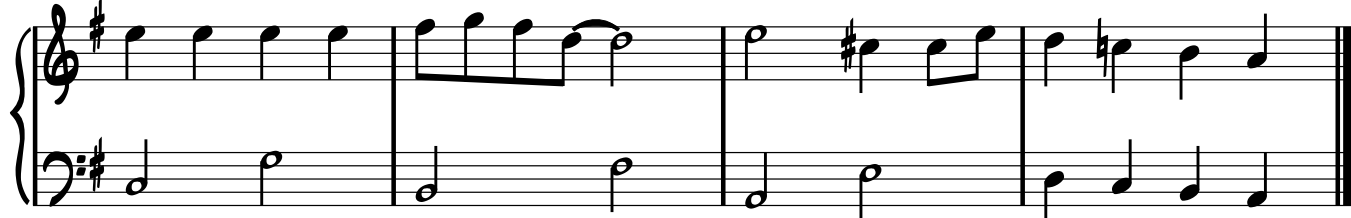
5 G C D G FINE

9 B C Bm Am G

13 C Bm A D7 D.C. AL FINE

Pentatoniikka

Pentatoniset asteikot edustavat kaikkein vanhinta musiikkikulttuurin perimää. Pentatoniset asteikot ovat olleet käytössä jo 4000 vuotta sitten Kiinassa, ja ne ovat keskeisessä asemassa myös mm. Afrikan ja Amerikan alkuperäiskansojen musiikissa.

Pentatoninen asteikko on viisisävelinen asteikko, ja se sisältää ainoastaan suuria sekunteja ja pieniä terssejä, eli mitkään sävelet eivät dissonoi keskenään. Siksi pentatoniset asteikot ovatkin niin käytettyjä ja helppoja työkaluja musiikissa. Pentatonisia asteikoita on useita erilaisia, mutta yleisimmät niistä ovat duuri- ja mollipentatoninen asteikko.

C-duuripentatoninen:

A-mollipentatoninen:

Siinä missä duuri- ja molliasteikot ovat toisilleen rinnakkaisia, ovat myös pentatoniset asteikot. C- duuri- ja A-mollipentatoninen asteikko rakentuvat samoista (c d e g a) sävelistä.

Pentatonisten asteikkojen pohjalle on tehty useita kappaleita (esim. Amazing Grace, Tom Dooley, Kanootin kapean). Pentatoniset asteikot ovat hyvin paljon käytettyjä myös improvisoinnin välineenä.

- ◆ Keksi omia melodioita duuri – ja mollipentatonisen asteikon pohjalta!
- ◆ Onko Laineilla duuri- vai mollipentatoninen?
- ◆ Missä kohdissa Laineilla poikkeaa pentatonisesta asteikosta?

LAINELLA

♩ = 115

SUMIO SHIRATORI
SOV. LK

INTRO

8va

Musical notation for the first system (measures 1-5). The piece is in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). The melody is written in the treble clef, and the bass clef is mostly empty. A dotted line above the staff indicates an octave transposition (8va).

6 8va

Musical notation for the second system (measures 6-10). The melody continues in the treble clef, and the bass clef begins to have notes. A dotted line above the staff indicates an octave transposition (8va).

11

A

Musical notation for the third system (measures 11-15). This system is marked with a box 'A' and repeat signs. The melody and bass line are more active.

16

1.

Musical notation for the fourth system (measures 16-20). This system is marked with a box '1.' and repeat signs. The melody and bass line continue.

21

2.

FINE

Musical notation for the fifth system (measures 21-25). This system is marked with a box '2.' and repeat signs, ending with a 'FINE' box. The melody and bass line conclude the piece.

Blues (osa I)

Bluesmusiikki syntyi Yhdysvalloissa 1800-luvun puolivälissä mustan väestön keskuudessa. Blues on sekoitusta afrikkalaisten orjien mukanaan tuomasta pentatonisista melodioista, rytmikasta, ns. kysymys-vastaus – rakenteesta sekä eurooppalaisesta funktionaaliseen harmoniaan rakentuvista sointuasteista.

Yleisesti bluesista puhuttaessa tarkoitetaan tiettyä, yleensä 12-tahdin mittaista sointukiertoa, ns. blues-kaavaa. Pelkistetyimmillään bluesissa käytetään ainoastaan sävellajin I, IV ja V –asteen sointuja. Bluesille on tyypillistä, että soinnut ovat dom7-laatuja, jolloin esimerkiksi C-duurissa käytettävät soinnut olisivat C7, F7 ja G7.

The musical notation shows a 12-measure blues progression in C major. The notation is in 4/4 time and consists of three systems of four measures each. The first system (measures 1-4) is in C major with a C7 chord above the staff. The second system (measures 5-8) starts with an F7 chord (IV7) above the staff, followed by a C7 chord (I7) above the staff. The third system (measures 9-12) starts with a G7 chord (V7) above the staff, followed by a C7 chord (I7) above the staff, and ends with a G7 chord (V7) above the staff. The bass line shows the corresponding chord voicings: C7 (C-E-G-Bb), F7 (F-Ab-C-Eb), C7 (C-E-G-Bb), F7 (F-Ab-C-Eb), C7 (C-E-G-Bb), F7 (F-Ab-C-Eb), G7 (G-B-A-C), C7 (C-E-G-Bb), and G7 (G-B-A-C).

Bluesiin liittyy hyvin vahvasti improvisointi. Bluesin alkuperä on pentatonisissa melodioissa, ja niiden pohjalta onkin syntynyt *bluesasteikot*. Bluesasteikko rakentuu pentatoniseen asteikkoon, mutta siihen on lisätty ns. blue note, joka antaa bluesille omintakeisen sävynsä.

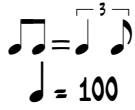
Duuribluesasteikossa "blue note" on alennetulla kolmannella asteella (b3), eli C-duuribluesissa sävel on Eb.

C-duuribluesasteikko:

- ✦ Merkitse Retkellä – kappaleeseen käytettävät sointuasteet, tunnistatko blueskaavan?
- ✦ Käytä soolossa, eli improvisointiosuudessa duuribluesasteikon säveliä!

RETKELLÄ

SUMIO SHIRATORI
SOV. LK

INTRO LETKEÄSTI

1 2

3 4

5 6

7 8

9 10

11 12

Musical notation for measures 23-27. Measure 23 starts with a treble clef and a G7 chord. The bass line has a whole note G. Measure 24 has a whole rest in the treble and a bass line with a half note G and a half note F. Measure 25 has a C chord above the staff and a bass line with a half note G and a half note F. Measure 26 has a bass line with a half note G and a half note F. Measure 27 has a C7 chord above the staff and a bass line with a whole note G. The piece ends with a double bar line.

VOIT KÄYTTÄÄ IMPROVISOIDUN SOOLON POHJALLA MYÖS PITKIÄ SOINTUJA!

Musical notation for measures 28-30. Measure 28 has a treble clef and a C7 chord above the staff. The bass line has a whole note G. Measure 29 has a whole rest in the treble and a bass line with a whole note F. Measure 30 has a whole rest in the treble and a bass line with a whole note G. The piece ends with a double bar line.

Blues (osa 2)

Blues toimii samalla tavalla sekä duuri- että mollisävellajeissa. Käytettävät sointuasteet ovat molemmissa samat I, IV ja V, mutta laadultaan soinnut ovat mollibluesissa luonnollisesti molleja(7). Esimerkiksi blueskaavaan A-mollissa kuuluvat soinnut Am(7), Dm(7) ja Em(7).

Vaikka vakiintunut blueskaava onkin 12 tahdin mittainen, se ei tarkoita, että kaikki bluesit olisivat rakenteeltaan sen pituisia. Paljon on myös mm. 8, 10 ja 16 tahdin mittaisia bluesseja.

Duuribluesasteikon lisäksi on olemassa myös mollibluesasteikko, joka on duuribluesia käytetympi. Niin ikään mollibluesasteikko on muotoutunut pentatonisesta asteikosta, ja on rinnakkainen vastaavan duuriasteikon kanssa, eli C-duuribluesasteikko ja A-mollibluesasteikko koostuvat samoista sävelistä.

”Blue note” on mollibluesasteikossa alennetulla viidennellä asteella (b5), eli A-mollibluesissa sävel on Eb.

A-mollibluesasteikko:

- ◆ Miten Haisuli-bluesin rakenne eroaa 12 tahdin blueskaavasta?
- ◆ Improvisoi soolossa mollibluesasteikon sävelin!

Kuuntele bluesia: C- jam Blues - Duke Ellington (1942), Whole Lotta Shakin' Going On - Jerry Lee Lewis (1957), The Thrill is Gone - B.B. King (1951), Hoochie Coochie Man - Muddy Waters (1964), Ain't no sunshine - Bill Withers (1971).

♩ = 72

HAI SULI-BLUES

SUMIO SHIRATORI
Sov. LK

SALAPERÄISESTI

3 **A** Am

7 Dm

Am

11 **B** Am

1.

2.

16 **SOLO** Am⁷

20 Dm⁷

Am⁷

D.S. AL CODA

24

Am

3

JAKSOT

Kirjan kappaleet löytyvät muun muassa seuraavista Muumilaakson tarinoita -sarjan jaksoista:

Muumimamman valssi: Rannalta löytynyt hylky, Pikkuruiset vieraat, Näkymätön lapsi.

Taikapilviä: Taikurin hattu, Niisku leijailee taivaalla.

Muumipapan tango: Muumipappa kaipaa vaihtelua, Matkalaukku, Niisku leijailee taivaalla.

Kesäyön tanssit: Kadonneet lapset, Jälleen yhdessä.

Lentoon!: Rannalta löytynyt hylky.

Nuuskamuikkunen lähtee pois: Muumipappa kaipaa vaihtelua, Hattivattien salaisuudet.

Niisku on vaarassa: Noitakävelyä.

Nipsun päiväkävely: Tyrmääjäsieni.

Laineilla: Kadonneet lapset, Muumipapan muistelmat II.

Retkellä: Jättikurpitsa, Auringonpimennys.

Haisuli-blues: Muumipappa kaipaa vaihtelua.

Lähteet:

Backlund, K. 1983. Improvisointi pop/jazzmusiikissa. Helsinki: F-Kustannus Oy.

Hakkarainen A. 2009. Piano soikoon! — Vapaan säestyksen aakkoset. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Halonen P. 2009. Pianovapari.com — Oppikirja I. Kempele: MeSTRADA Oy.

Hoffman, R., Schmeling, P & The Berklee Faculty. 2001. Berklee Practice Method, Keyboard — Get Your Band Together. Boston: Berklee Press.

Joutsenvirta, A., Perkiömäki, J. 2007. Sibelius-Akatemia. Musiikinteoria I — rytmi. Viitattu 19.6.2014. <http://www2.siba.fi/mustel/index.php?id=47&la=fi>

Metsäketo M., Rehnström S. 2011. Komppia ikä kaikki — tanssimusiikin käsikirja. Helsinki: Selvät Sävelet Oy.

Moser, J. 2009. Discovering Rock Piano vol.2. Lontoo: Schott Music Ltd.

MuTe - musiikin teoriaa webissä. Pentatoniset eli viisisäveliset asteikot. 1998. Viitattu 18.6.2014. <http://www15.uta.fi/arkisto/mustut/mute/ast02.htm>

Naeslund, K. 2009. Pianokomp — Ackordspel för piano/keyboard. Värnamo: Notfabriken Music Publishing AB.

Tabell, M. 2007. Sibelius-Akatemia. Afroimpro. Pop/rock- tyyli, Blues. Viitattu 18.6.2014. <http://www3.siba.fi/afroimpro/poprocktyyli>

Tenni J., Varpama J. 2010. Vapaa säestys ja improvisointi. Helsinki: Otava.

Muumilaakson tarinoita osat 1-76. 1990-1991. Tove Jansson. Televisiosarja. www.youtube.com/muumilaaksontarinoita. Viitattu 1.6.-31.8.2013.